

LESZKOVEN LÁSZLÓ

*egyetemi docens**ME Állam- és Jogtudományi Kar*

Ambivalens gondolatok – Kalandozások és önellenkezések a fogyasztóvédelmi magánjog kapcsán

ABSZTRAKT

A vonatkozó joganyagot nézve – akár a jogszabályok, akár az esetjog vagy a jogtudomány oldaláról közelítünk a témához – a bőség zavarával kell először megküzdenünk. A fogyasztóvédelmi magánjogról egyre kevésbé állíthatjuk, hogy gyerekcipőben jár (pedig így van), a felmerülő problémák sem sorolhatók igazából a gyerekbetegségek körébe. Sokkal inkább arról van szó, hogy ez az ifjú jogterület a megoldandó feladatokat szinte halmozza: a polgári jogból (magánjogból) kölcsönzött hagyományos, klasszikus alapfogalmait folyamatosan átértékelné kénytelen, többek között azért is, hogy a világot szinte soha nem látott módon és mértékben elárasztó modern kihívásoknak meg tudjon felelni. E rövid tanulmány mégis arra próbál rámutatni, hogy a fogyasztóvédelemnek is szüksége van támaszra: és ezt – véleményünk szerint – leginkább saját gyökereiben kell megtalálni.

Kulcsszavak: fogyasztóvédelem ■ fogyasztóvédelmi magánjog ■ információk asszimetria ■ egyensúly a kötelmi jogviszonyban ■ a fogyasztó tájékoztatása ■ címkézés

I. BEVEZETÉS

Napjainkban már nem csupán tagadhatatlan a fogyasztóvédelem jelenléte a polgári jogban, hanem egyenesen elkerülhetetlen a vele való találkozás. A magánjognak úgy vált kitörölhetetlenül a részévé, hogy nem egyszerűen helyet szorított magának – beépülő jogintézmények, termékfelelősség, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmát kimondó szabályok stb. – hanem sokkal több történt: a fogyasztóvédelmi magánjogi gondolkodás beszivárgott, esetleg „betört” (a megfogalmazás nézőpont és vérmérséklet kérdése) a polgári jog alapintézményeibe is – még hozzá fogalmi szinten. Az egyensúly és az arányosság, a tájékoztatási

kötelezettség módja és mértéke, a jog nem ismerésének következményei – mind szóba kerül majd – érezhetően átrajzolódnak, átértékelődnek a polgári jogi jogviszonyokban. Ahol, amilyen életterületen megjelenik a közösségi szabályozás valamilyen eszköze (rendelet vagy irányelv), megjelenik a bírósági (elsősorban az Európai Unió Bíróságára gondolva) jogértelmezés, ott előbb vagy utóbb a tagállam és a jogalanyok egyaránt lépéskényszerbe kerülnek: a megszokott összefüggéseket és berögzült reakciókat, a jogi definíciókat át kell gondolni, és nem egyszer a közösségi jogra „uniósítani kell”. A közösségi szabályok besűrűsödése – a joganyag mennyiségét tekintve egész biztosan – látványos, és a szerződések, rendeletek illetve irányelvek tekintetében látható is, ugyanakkor a jogi fogalmak jelentéstartalmának megváltozása sem hanyagolható el. Erre a kérdésre, tudniillik az átalakulás láthatatlan, felszín alatti mozgásaira is kitérünk. Ezek ugyanis szintén foglalkoztatják a magánjogászt – akkor is, ha a fogyasztóvédelem tárgykörével csak „műkedvelő”, lelkes amatőrként foglalkozik.

E tanulmány (teret hagyva az Ünnepeket köszöntő más, kiválóbb kollégáknak) csak megérzésekkel, felvillanó képekkel szolgál a fogyasztóvédelem témaköréből. Könnyűlovasság felvonulása ez a fogyasztóvédelmi magánjog nehéztüzérsége mellett – szerény tisztelgés a régi tanár és nagyszerű jogtudós előtt.

II. A FOGYASZTÓVÉDELEM MEGJELENÉSE A MAGÁNJOGBAN, FOGYASZTÓVÉDELMI MAGÁNJOG

A fogyasztóvédelem és a fogyasztóvédelmi magánjog kétségtelenül helyet követelt magának jogunkban. Ám akármennyire is erős ez a jelenlét, a fogyasztóvédelem nem vált alapjoggá, hanem bizonyos értelemben – kellő óvatossággal fogalmazva és félre nem értve – egyfajta „alkotmányos államcélként” foghatjuk fel. Az Alaptörvény M) cikk (2) bekezdése kimondja, hogy „Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit. Magyarország fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.” A fogyasztók védelmének deklarálása lehetővé teszi, hogy az államhatalom egységesen – megfelelő kohéziós erőt tudva maga mögött – léphessen fel az államcél megvalósítása érdekében, a fogyasztói jogok védelmének elve ennél fogva a pártpolitika felett álló stabil cél a mindenkori hatalom előtt, mely attól függetlenül köteles munkálkodni a megvalósításán, hogy egyébként egyetért-e vele, vagy sem.^[1] A fogyasztóvédelem a maga – következetes rendszerbe egyébként csak nehézségek árán foglalható – szabályanyagát képes egyfajta közjogi-magánjogi, „keresztülfekvő” szakjogként láttatni, melynek elemei az alkotmányos alapcél konkrét lenyomataiként jelennek meg a jogi normákban is. Fazekas Judit összegző megközelítése szerint „a fogyasztóvédelmi jog egy új plurális, sokszínű és autonóm jogterület,

[1] Ld. Kilényi, 1995, 50.

amely elsődlegesen a fogyasztással összefüggő jogviszonyokat, a fogyasztó és a kereskedő, a fogyasztó és a termelő között létrejövő alapvetően kötelmi jogviszonyokat szabályozza, ugyanakkor olyan jogviszonyokra is kiterjed, melyeknek bár a fogyasztó közvetlen nem alanya, de joghatásuk közvetlenül érintik a fogyasztókat”.^[2]

A fogyasztóvédelem normatív szabályozásának joga több téren is az Európai Uniót illeti meg, ez azonban nem jár szükségképpen a belső jog koherenciájáról való lemondással. A fogyasztóvédelem, immár magánjogi szemmel nézve, a természetes személyeket, mint a vállalkozással szerződő feleket védi, ahol az előbbi szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül álló köt szerződést – tehát laikusként – a vele szemben álló vállalkozással, vagyis az iménti szembeállítás szerint az üzleti élet professzionális alanyával. A közösségi szabályozásnak ezt a kitűzött célt úgy kell(ene) megoldania, hogy a beépüléssel ne sérüljön a mellérendeltség és egyenjogúság követelménye, mely – bármerre is járunk az unióban – mindenhol klasszikus, következmények nélkül félre nem tehető magánjogi alaptétel.

III. A JOG NEM ISMERÉSE...

Vitán felül áll, hogy a jogalanyoktól a jogismerés elvárható, a jogszabályok nem ismerésére általában nem lehet hivatkozni. A jogban való tévedés lehetőségét azonban nem lehet kizárni, akkor sem, ha az akarat hibának ezt az esetét a Ptk. külön kifejezetten nem nevesíti: eltérően ugyanis a rPtk. (1959. évi IV. törvény) 210. § (2) bekezdésétől, a jogi tévedés nem külön megtámadási ok, hanem a tényben, lényeges körülményben való tévedéssel esik egy tekintet és végeredményben azonos megítélés alá (vö. a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:90. § rendelkezésével). A megtámadás jogának azonban feltétele, hogy a jognyilatkozatot tevő tévedését a másik fél okozza vagy felismerhette. A témában – bár nem lenne haszontalan – nem kívánunk elmerülni. A fogyasztóvédelmi magánjogi szabályok ugyanakkor mintegy „általánosítják” a fogyasztó jogban való járatlanságának tételét, ami az imént említett jogismerési kötelezettség lazításaként is felfogható. A másik megközelítés a gyengébb fél, vagyis az információk asszimetria kedvezőtlenebb végén elhelyezkedő természetes személy fogyasztó védelmét hangsúlyozza. Ehhez jön egy vélelemként nem formulázható, de mindenképpen ott lapuló vélekedés, hogy e járatlanságot a vállalkozás tudja, ismeri, érzékeli is, stb. – legalábbis tudnia kell ennek fennállásáról. A fogyasztói információhiány kiküszöbölésére, vagy lehető kezelésére törekszik a fogyasztóvédelem. Ha a fogyasztó a szerződés körül – ami igen szélesre nyitott időben és térben egyaránt – nem kap meg minden, a jog által elvárt segítséget,

[2] Fazekas, 2007, 74.

információt, az már olyan jogi-gazdasági pozícióbeli egyensúlytalanságot eredményez, melyet a magánjog nem néz jó szemmel. A fogyasztóvédelem magánjogi szabályai jellemzően az ennek folytán előállható konfliktusoknak elébe megy, amikor klauzikálisan kógens, azaz egyoldalúan kötelező szabályokkal előírja a fogyasztóval szemben tanúsítandó bánásmód keretét. Ennek a kötelező figyelemnek a megnyilvánulása áll előttünk azokban a polgári jogi jogviszonyokban, melyeket fogyasztói szerződésnek definiálunk.

A következőkben néhány kiragadott kérdést igyekszünk körbejárni, a teljesség legcsekélyeb igénye nélkül.

IV. A TÁJÉKOZTATÁSI KÖTELEZETTSÉG, MINT NEURALGIKUS (GÓC)PONT

Az alcímbebeli területen – a tájékoztatási kötelezettség kapcsán – az uniós fogyasztóvédelmi magánjog elsősorban abból indul ki, hogy a vállalkozások és Úa fogyasztók között a gazdasági erőkülönbségen túl jelentős mértékű információs asszimetria figyelhető meg. Ez a jelenség egyáltalán nem uniós sajátosság. Kiindulópont ugyan annak feltételezése, hogy a kinyilvánított jognyilatkozat mindenben megfelel a jogalany szerződési akaratának, de ez nincs mindig így. A magánjogban korán megjelent, bár a társadalmi és gazdasági körülménynek függvényében intenzitásában, tartalmában és eszköztárában egyaránt gyakran változott a gyengébb, tájékoztatlanabb szerződő fél védelme. Almási Antal pl. így írt erről az amúgy nem egyszerű kérdéstről: „[g]yakorlatunk egyébként is ott, ahol nem jogtudó és jogban járatlan, de másként szakavatott és az illető ügylet tárgyával vagy jelentőségével kevésbé vagy éppen nem ismerős ügyleti ellenfelek állanak egymással szemben, az adatközlés kötelezettségét arra a félre rójja, aki az ügydöntő tényállást jobban tudja, vagy azt jobban érti.”^[3] Almási egyébként mai szellemmel olvasva meglehetősen modern, nagyon is időtálló gondolatokat fogalmazott meg, amikor rögzítette, hogy e kötelezettség akkor is fennáll, ha annak megszegése nem eredményezné a sérelmet szenvedő fél olyan lényeges tévedését, mely a szerződés megtámadhatóságát eredményezné. A szerző szerint e kötelezettség teljesítése „[m]egakadályozója annak, hogy a szakavatott fél saját fölényével visszaélve, ellenfelét a méltányossággal ellenkező módon túlságosan hátrányos kötelezettségbe sodorja, vagy oly előnyöktől üsse el, amelyekhez ez egyébként a forgalomban szokásos jóhiszem mellett az ügylet által jutna. A szakavatott fél járatlan ügyleti ellenfelét a közöttük fennálló érdekellentét szempontjából lényeges mindama tényekről és körülményekről tartozik felvilágosítani, amelyeket nagyobb jártasságánál vagy az ügyállás teljesebb ismereténél fogva maga átlát.”^[4]

[3] Almási, 1926, 513.

[4] Almási, 1926, 514.

Az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség érvényesülési körét a joggyakorlat már a Ptk. 6:62. § hatályba lépése előtt is szélesre nyitotta. E normában megfogalmazódó kötelezettség a szerződés minden létszakában reálisan támasztható igény a felekkel szemben, a jóhiszeműség és tisztesség követelményével és az elvárható magatartás tanúsításának kötelezettségével erős kapcsolata miatt az egyes szerződési létszakokban megismétlésre nem is szoruló szabály. Almási fent hivatkozott – általunk helyesnek tartott – álláspontja szerint a fogyasztói szerződésekben a szakavatott, jártasabb, professzionális alanyt (a vállalkozást) általános értelemben, elvi alapon terheli szigorúbb, részletesebb és aprólékosabb tájékoztatási és figyelemfelhívási kötelezettség, a járatlanabb, kevésbé rutinos, laikus szerződő féllel (a fogyasztóval) szemben. Részletesebb, odafigyelőbb, előrelátóbb... de mégis mennyire és meddig?

V. EGY KÜLÖNÖS ELÁGAZÁS: A CÍMKÉZÉS

Az eddigiekből következik, hogy a tájékoztatási kötelezettség teljesítésére nézve a vállalkozást az európai uniós szabályok a Ptk. rendelkezéseihez képest szigorúbb mércével ítélik meg. Ez ölt testet például a címkézési kötelezettség módjának és terjedelmének megítélésében.

A vállalkozás által adásvételi szerződés keretében szolgáltatott dologra nézve kötelező előírásokat fogalmaznak meg az uniós szabályok a címkével való ellátás tekintetében. A címkézési szabályok értelmezése (lényegében a címke kötelező tartalma) tárgyában előzetes döntéshozatali eljárás keretében az Európai Unió Bírósága is állást foglalt.^[5]

Az EUB válasza szerint a vonatkozó, 1223/2009 rendelet irányadó előírásai mellett is a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az érintett termék jellemzőire és tulajdonságaira, valamint a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagfogyasztó elvárására tekintettel megvizsgálja azon információk jellegét és terjedelmét, amelyeknek e címen a termék tárolóedényén és csomagolásán szerepelniük kell annak érdekében, hogy azt az emberi egészségre veszélytelen módon lehessen használni. Az ítélet rámutatott arra, hogy normatív uniós szabályozás sok kérdésben csak kereteket határoz meg, melyen belül – pontosabban a rendelet által kötelezően meghatározott sarokpontokat szem előtt tartva – a szóban forgó ügyben eljáró tagállami bíróságnak kell konkrétan állást foglalnia a tájékoztatási kötelezettség terjedelmének kérdésében. Ennek során – bátran hozzátehető – a bíróságnak nyilvánvalóan a maga tapasztalatára és ismereteire kell támaszkodni.

A rendeleti szabályozás egyoldalú (relatív) kógens szabályai ebben az értelemben gyakran „csak” minimumkövetelmények, melyeket a tagállamokban

[5] A Bíróság C-667/19. A.M. kontra E.M. ügyben 2020. december 17-én hozott ítélete.

a jogvitát elbíráló bíróságoknak szükséges tovább pontosítani (tüzetesíteni). Figyelemmel arra is – ezt már mi tesszük hozzá – hogy a tagállami jogalkotás nincs elzárva attól, hogy esetleg további többletkövetelményeket fogalmazzon meg, melyekre természetesen úgyszintén figyelemmel kell lenni. Vagyis a követelmények, előírások mennyiségét lehet növelni, de az előírányzott „kötelező minimum” alá nem lehet süllyedni – már ami a tájékoztatási kötelezettséget illeti. Másrészt a rendeleti szabályok maguk is kitöltésre szorulhatnak.

Az együttműködési – és tegyük hozzá: tájékoztatási – kötelezettség finom belső egyensúlyigényére figyelmeztetett Eörsi Gyula, amikor megjegyezte, hogy bizonyos „együttműködési kötelezettségbeli aktusok” teljesítése alól felmentést adhat, ha a megkövetelt magatartással éppen a másik alanyt mentesítené a jog az őt szintúgy terhelő, tehát rá nézve is irányadó elvárható magatartás alól. A jognak – úgy is mondhatnánk – nem lehet célja az egyik fél (pl. fogyasztó) túlkímélésével a másikat (a vállalkozást) agyonnyomni.

VI. EGY „SZINALLAGMATIKUS” GONDOLAT

De ismét érkezett a gondolatokat formáló, építő önellenkezés ideje. A szerződő féltől, jelesül a fogyasztótól is elvárható – ezt el sem lehet vitatni –, hogy tájékozódjon, informálódjon, kérdezzen. Ez a megállapítás mindaddig nem kérdés, amíg a szerződéses kötelmi jogviszonyokat helyesen úgy fogjuk fel, és úgy képezzük le a jogviszony tulajdonságait, hogy abban a jogok és kötelezettségek valamennyi alanyt – kölcsönösen – jogosítják és kötelezik. Akkor is, ha ez a „viszonosság” és „kölcsönösen feltételezettség” nem jelent egyúttal gazdasági és jogi egyelőséget is, ahogyan magától értetődően nem jelent azonos tudásszintet sem. A szinallagmatikus jogviszony hagyományosan az egyenlően kétoldalú jogi helyzeteket jelenti azzal, hogy e kapcsolatban a kétoldalúságot általában a visszateherrel azonosítjuk, az egyenlőség pedig a kirívóan nagy értékeltolódás hiányával. Vagyis az egyensúllyal. Azonban tágabban szemlélve a kötelmi jogviszonyokat ez a szinallagmatikusság a kötelelem egészére értendő, egészként kezelve a relatív jogviszonyt és egyidejűleg a benne rejlő „kötelemszálakat” is szem előtt is tartva. Ez a nézőpont – amennyiben helytálló – arra készlet, hogy a fogyasztói jogviszonyokban is keressük és lássuk is meg minden esetben a kölcsönösen feltételezettséget. A szolgáltatás helyesen felfogva egyébként sem szűkíthető le a főszolgáltatásra – mely a kötelemben kifejezett domináns kötelezettségre mutat –, hanem érteni kell alatta minden egyes kötelezettséget, amivel az egyik tartozik, és amit a másik követelhet. Ezt olykor meglátjuk, máskor elvétjük (vagy elvetjük...), megint máskor átesünk a ló másik oldalára (túlhangsúlyozása, túlértékelése az egyes benne rejlő, beékelődő viszonyoknak). Pedig az egész is részekből tevődik össze és fordítva, a rész is csak az egész okán nyerhet értelmet.

Minél inkább együtt nézzük a teljes képet: a fogyasztót és a vállalkozást együtt, annál nagyobb eséllyel tűnnek elő az „átlagfogyasztó-kép” körüli nehéz-

ségek, hiányosságok. Az átlagosan tájékozott fogyasztó elméletben kialakított (jól-rosszul funkcionáló) fogalma sem terelheti el véglegesen a figyelmet a vállalkozás jelenlétéről a kötelmi jogviszonyban. A relatív szerkezetű jogviszony mindig valamennyi félre egyszerre tekint, akkor is, ha a megszokott és önmagában nem is kifogásolható módon ezt a polgári jogviszonyt is – éppen a rávetülő figyelem fókusza miatt – az egyik alannyal nevesítjük: fogyasztói szerződésként, és a vizsgálандó kérdések is fogyasztóvédelmi magánjogként kerülnek górcső alá. Nem baj, ha a polgári jog alkalmanként máshová koncentrál (figyelemirányítás), egészen addig, amíg ez nem megy az összpontosítás (mindenre figyelés) rovására. És minden mindennel összefügg: az átlagos fogyasztóval szemben tanúsítandó tájékoztatási, információszolgáltatási, segítségi, felvilágosítási – egybefogva: együttműködési – kötelezettség is igazán a negatívumok körében világosodik meg, a gyakorlatban tapasztalt visszaélések, fonáságok mintegy önmaguk reflexhatásaként csiszolják a képet, segítik elő a tisztánlátásunkat. Ez is olyan, mint a „domború homorúja”, vagyis lényegi tartalmukat nézve azonos, ám ellenirányú fogalmak (Grosschmid). Miként a fény is jöhet a Naptól és gyerityától egyaránt – attól még fény mind a kettő.

VII. AZ ÁRLESZÁLLÍTÁS ARÁNYOSSÁGA

A fogyasztóvédelmi szabályokkal – alkalmasint hazai jogba történő átültetésükkel – a terminológiát tekintve is merülnek fel kétségeink. Leggyakrabban ugyan az uniós normákkal szemben merül fel a „lefordíthatatlanság” vagy a „magyarul átadhatatlanság” kifogása, ugyanakkor az is előfordul, hogy a magyar jogi megoldást nem tudjuk azonnal elfogadni. Legutóbb a fogyasztó és vállalkozás közötti, az áruk adásvételére, valamint a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések részletes szabályairól szóló 373/2021. (VI. 30.) Korm. rendelet 14. § rendelkezésén sikerült fennakadnunk (egyebek mellett). A kormányrendelet hivatkozott szakasza a szavatossági igények sajátos szabályai között tesz említést az ellenszolgáltatás arányos leszállításáról, kifejtve, hogy „[a]z ellenszolgáltatás leszállítása akkor arányos, ha annak összege megegyezik a fogyasztónak szerződésszerű teljesítés esetén járó, valamint a fogyasztó által ténylegesen megkapott áru értékének különbözetével”. A digitális tartalom szolgáltatása vagy digitális szolgáltatás esetére a kormányrendelet 22. § (4) bekezdése hasonlóképpen rendelkezik: „[a]z ellenszolgáltatás leszállítása akkor arányos, ha annak összege megegyezik a fogyasztónak szerződésszerű teljesítés esetén járó, valamint a fogyasztó részére ténylegesen nyújtott szolgáltatás értékének különbözetével”. A kormányrendelet 6. § kifejezetten rögzíti, hogy e rendeletet a vállalkozás hibás teljesítése esetén a Polgári Törvénykönyvnek a hibás teljesítésre vonatkozó rendelkezésével együttesen kell alkalmazni. Ugyanakkor a Ptk. szintén megfogalmazza az árleszállítási igény arányosságának követelményét, azonban ezt az arányossá-

got nem a különbözettel azonosítja. A kormányrendelet 3. § a fogyasztóvédelmi magánjogi szabályozás körében megszokott módon az egyoldalú, klaudikáló kógenia rögzítésével a lehetséges egyik irányát rögtön le is zárja, szűkítve ezáltal a szerződéses tartalomszabadság adta mozgásteret.

Ebben a kérdésben egyébként a Ptk. 6:159. § (2) bekezdés b) pontja is az arányos árleszállítás lehetőségéről szól. Az ítélezési gyakorlat egységes abban, hogy az árleszállítás rendelkezése a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közötti – a hibás teljesítés folytán megbomlott – egyenértékűség, értékegyensúly biztosítása. Az árleszállítás „megfelelő” mértéke jogkérdés, melynek elbírálásához több tényező együttes vizsgálata szükséges. Jelentősége van a hiba jellegének, mértékének, a használhatóságot befolyásoló hatásának, a hiba miatti adott esetben rövidebb élettartamnak, az esztétikai hatásnak (Kúria Pfv.V.20.343/2012/7), mely felsorolás nem taxatív: az eset összes körülményének számbavételével határozható meg a „megfelelő” mérték. A viszonyítási alap, hogy a szerződéses szolgáltatás, vagy annak meghatározó része a hiba miatt mennyivel csökkent értékű (BH1981. 340.).^[6]

Az ésszerűen alkalmazandó arányosság az irányelvi szabályozástól egyébként természetesen nem idegen. Az ikerirányelvek – azaz az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/770 irányelve (2019. május 20.) a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól és az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/771 irányelve (2019. május 20.) az áruk adásvételére irányuló szerződések egyes vonatkozásairól – a lényegyet tekintve egyezően rendelkeznek arról, hogy mit kell érteni az ellenszolgáltatás arányos csökkentése alatt. A 2019/770 irányelv 14. cikk (5) bekezdése szerint a vételár csökkentésének – azzal az értékkel összevetve, amellyel a digitális tartalom vagy digitális szolgáltatás rendelkezne, ha szerződésszerű lenne – arányosnak kell lennie a fogyasztó által kapott digitális tartalom vagy digitális szolgáltatás értékének csökkenésével. A 2019/771. irányelv 15. cikke pedig azt írja elő, hogy az árcsökkentésnek arányosnak kell lennie azzal az értékkel, amely a fogyasztó által kapott, illetve azon áru értéke között áll fenn, amelyet a fogyasztónak szerződésszerű teljesítés esetén kapnia kellett volna.

Pedig az egységes jogértelmezés nagyon fontos. Nem csak azért, mert a fogyasztóvédelem új utakon jár (részben persze azért is), vagy azért, mert az új harcmezőn gyakran régebbi eszközeit kell, hogy használja. És nem is amiatt (bár ez sem hanyagolható el) hogy a megszokott fogalmakat át kell kereteznie (lásd pl. az átalakuló fogyasztó-fogalmat). Az uniós jog nem kizárólag – sőt nem is elsősorban – attól lesz egységes, a jogszabályok szövege minden tagállamban azonos. Sokkal többet nyom a latban az egységes és biztonságos jogi értelmezés: hogy az egyes szabályokat minden tagállamban – a közös piacon belül – azonos módon, tartalommal, a normának ugyanolyan értelmet tulajdonítva alkalmazzák.

[6] BH2017. 225., ugyanígy: BDT2021. 4369.

Ez több szempontból is jelentős kívánalom. „A jog csak akkor töltheti be irányító szerepét, ha kezében nem remeg a szálfa, mert remegő szálfával nem lehet határozott irányt jelölni.”^[7] Úgy gondoljuk, hogy nem szorul különösebb magyarázatra ez az igény, amikor megállíthatatlanul ömlenek a Ptk-ra és a polgári jogi jogszabályokra (jogszabályokba) a közösségi jogalkotás termékei, tovább növelve az utóbbi években amúgy is megnövekedett magyar joganyagot.

VIII. ZÁRÓ GONDOLATOK

A fogyasztóvédelmi jog mint – hozzávetőlegesen – önálló jogterület még gyermekcipőben jár, ennek folytán a gyermekbetegségek sem kerülnek el. Számos olyan területen követeli létjogosultságának elismerését, ahol a polgári jog már jobbra megküzdött a rendszerint előforduló problémákkal, tehát kitaposott úton jár. A fogyasztóvédelem magánjoga ezeket a kipróbált eszközöket igyekszik, vagy jobb híján kénytelen alkalmazni, ha céljait el kívánja érni. És miért ne akarná? – kérdezhetjük. Hiszen határozott céllal kelt életre, még ha ezek a célkitűzések nem is egészen újak (gyengébb fél védelme, a tájékoztatási és együttműködési kötelezettség elmélyítése, hatékonyabb tétele, a laikus természetes személy megóvása attól, hogy járatlanságát a másik fél a maga javára aknázza ki és így tovább), és bár fiatal kora ellenére a fogyasztóvédelem magánjoga tudja – vagy tudni véli –, merre kell haladnia, újra és újra nehézségekkel néz szembe. Lehetséges fegyvertárát (pl. szavatossági eszközök, termékszavatosság, termékfelelősség stb.) újszerű, szokatlan és ismeretlen harcmezőn kell alkalmaznia (pl. digitális tartalom szolgáltatására irányuló szerződéses viszonyok), ahol semmi sem az, aminek látszik; és egyre inkább rá kell döbennie, hogy a rendelkezésre álló eszközök sem működnek ugyanúgy, mint más eddig. Nagy kérdés, hogy megtalálható-e az egyensúly a régi és az új, a hagyományos és a modern között. A fogyasztóvédelem modern magánjoga esetében is igazolódni látjuk Grosschmid Béni évszázados intelmét, arra vonatkozóan, hogy a szabályozás nem lehet mindenre kiterjedően, hiánytalanul tökéletes, mert „nem fér bele minden a bárkába...” A törvénylátáshoz pedig le kell szállni arra az alapra, amelyre maga a törvény is építve van.^[8] Ez a megállapítás – értve alatta, ami értendő – a fogyasztóvédelem XXI. századi magánjogára is igaz.

[7] Beck, 1927, 22.

[8] Grosschmid, 1933, 865.

IRODALOM

- Almási Antal (1926): Ügyletkötési gondosság. In: *Jogállam*. 1926/10. sz.
- Beck Salamon (1927): *Kötelemvalóság*. A Pesti Lloyd-Társulat Nyomdája, Budapest.
- Fazekas Judit (2007): *Fogyasztóvédelmi jog*. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest.
- Grosschmid Béni (1993): *Fejezetek kötelmi jogunk köréből*. II. kötet. Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest.
- Kilényi Géza (1995): Az alkotmány egyes (alapelvi, alapjogi) rendelkezéseinek jogi jellege. In: *Társadalmi Szemle*. 1995/11. sz.

ÍTÉLETEK JEGYZÉKE

- A Bíróság C-667/19. A.M. kontra E.M. ügyben 2020. december 17-én hozott ítélete.
- BH2017. 225.
- BDT2021. 4369.

•
Hernádi György: Judit
Portré, 1979. Szénrajz, vakolatról leválasztva

